

Rozvoj knihovnické terminologické databáze ve spolupráci s Wikidaty

Linda Jansová

Národní knihovna ČR

linda.jansova@nkp.cz, linda.jansova@gmail.com

10. česká Wikikonference

1. prosince 2018, Olomouc

Knihovnická terminologická databáze

Úplný název	Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy
Zkratka	TDKIV
Vznik	2001 až 2002 (s podporou Ministerstva kultury ČR)
Správce	Knihovnický institut Národní knihovny ČR
Odborná supervize	redakční rada TDKIV (aktuálně 9 členů)
Počet definitivních hesel	cca 3 200
Adresy	https://aleph.nkp.cz/cze/ktd , https://tdkiv.nkp.cz/

Tematické zaměření databáze 1/2

- typologie tištěných dokumentů
- katalogizace, typologie katalogů
- internet, elektronické dokumenty, metadata
- knihtisk, nakladatelská činnost
- doplňování, budování a ochrana fondu
- knihověda
- věcné zpracování dokumentů, selekční jazyky
- informační věda a hraniční obory

Tematické zaměření databáze 2/2

- ediční činnost
- informační služby
- organizace a typologie knihoven
- informační technologie
- databázové systémy, typologie databází, automatizované knihovní systémy
- bibliografie
- autorské právo
- bibliopedagogika
- informační vzdělávání a profese

Co obvykle obsahuje heslo v databázi

- Termín
- Poznámka
- Jazykový ekvivalent termínu
- Anglický ekvivalent termínu
- Příbuzný (související) termín
- Výklad termínu
- Normativní výklad
- Zdroj výkladu termínu

Zdroj: <https://tdkiv.nkp.cz/docs/MM2013vv.docx> (metodický materiál pro zpracování hesel)

Pilotní projekt zpřístupnění TDKIV v podobě propojených dat

- cíle:
 - zvýšit vzdělávací a informační potenciál databáze prostřednictvím propojených dat a zpřesnit vzájemné vztahy mezi hesly
 - rozšířit možnosti využití dat v knihovnicko-informačním prostoru i mimo něj
 - usnadnit orientaci v databázi jako celku jak pro uživatele, tak pro tvůrce hesel, a tedy i zpracování nových hesel a jejich vazeb na stávající hesla

Financování

- dotační program VISK 1 (<https://visk.nkp.cz/visk-1>)
 - VISK = Veřejné informační služby knihoven (rozdělen na podprogramy)
- Ministerstvo kultury ČR
- Národní knihovna ČR (spoluúčast)

Projektový tým

- **Národní knihovna ČR:** Mgr. Marie Balíková, Bc. Jaroslava Citová, DiS., PhDr. Linda Jansová, Ph.D., Mgr. Vladana Pillerová, PhDr. Alena Richterová, CSc.
- **Národní lékařská knihovna:** Mgr. Lenka Maixnerová
- **Knihovna Filozofické fakulty Univerzity Karlovy:** PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D.
- **Ústav informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Knihovna Jabok:** Mgr. Eva Cerniňáková
- **Vysoká škola ekonomická v Praze:** PhDr. Helena Kučerová, Ph.D., doc. Ing. Vilém Sklenák, CSc.
- **Vyšší odborná škola informačních studií a Střední škola elektrotechniky, multimédií a informatiky Praha:** PhDr. Marcela Buřilová
- **EcoMole Ltd.:** Ing. Miloslav Nič, Ph.D. (EcoMole Ltd.)

Hlavní aktivity v rámci projektu

- **zpracování metodiky** popisující pracovní postupy sloužící ke zpřesňování vztahů mezi hesly a k jejich propojování s položkami v systému Wikidata
- příprava dat (využití exportu dat v XML a doplnkově dalších exportů)
- mapování hesel z terminologické databáze na položky z Wikidat
- doplnkově mapování hesel na tematické autority Národní knihovny ČR
- identifikace nejdůležitějších vlastností z Wikidat (subclass of, instance of atd.)
- návrh zpřesněných vztahů mezi hesly
- příprava pracovní webové aplikace (seskupení a vizualizace vztahů)
- konzultace návrhů zpřesněných vztahů a mapování na položky z Wikidat s odborníky (členy projektového týmu) – vysoká míra souhlasu s návrhy
- ruční propojování položek z Wikidat na hesla z terminologické databáze

Příklad hesla s mnoha příbuznými termíny

heslo *knižní vazba*

Příbuzný termín	
	datace knižní vazby
	deska vazby
	dominanta vazby
	francouzský způsob kožené vazby
	knihařský list
	knižní blok
	knižní hřbet
	knižní korpus
	knižní spona
	kožená vazba
	laminace
	lepená vazba
	nakladatelská vazba
	nasazovaná vazba
	německý způsob kožené vazby
	obálková vazba
	ochranné pouzdro
	prkénková vazba
	vazba s nožičkami
	vazba s řetězem
	vazba se zámečkem
	vazba z volných listů
	volná složka
	výzdoba
	zavěšovaná vazba
	šitá vazba

Zdroj: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002345&local_base=KTD

Příklad hesla bez příbuzných termínů

heslo *nakladatelská značka*

Termín	 nakladatelská značka
Termín anglicky	publisher's mark publisher's device device
Výklad termínu	Grafická značka, kterou nakladatelé a tiskaři označují svou produkci a která má informační a ochrannou funkci. Signety nakladatelů mohou být umístěny na titulním listě nebo na obálce či hřbetu knihy, signety tiskařů jsou uvedeny obvykle na konci svazku (v tiráži). [VODIČKOVÁ-CEJPEK-1965:92,] [HARRODS-2000:222] [HORÁK-1948:52-56,90-98,134-145] [BOHATCOVÁ-1990:126,142,206-207,243.]
Zdroj výkladu	 VODIČKOVÁ-CEJPEK-1965:92 HARRODS-2000:222 HORÁK-1948:52-56,90-98,134-145 BOHATCOVÁ-1990:126,142,206-207,243.
Autor hesla	Celbová, Iva (původní výklad, korigováno red. 19.2.04; viz historie hesla) Richterová, Alena (původní výklad k termínu signet, korigováno red. 19.2.04; viz historie hesla)
Lektor hesla	Císař, Jaroslav (původní výklad, korigováno red. 19.2.04; viz historie hesla) Žibritová, Gabriela (původní výklad, korigováno red. 19.2.04; viz historie hesla)
Redaktor hesla	Schwarz, Josef Burgetová, Jarmila
System. číslo	000002660

[https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002660&local_base=KTD]

Zdroj: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002660&local_base=KTD

Příklad hesla s více výklady

Termín	 analytická anotace
Termín anglicky	analytic annotation
Výklad termínu	1. Anotace jednotlivých samostatných částí dokumentu (např. statí ve sborníku). - 2. Anotace s pevnou strukturou věcných hledisek, podle nichž je uspořádán její obsah. [VODIČKOVÁ-CEJPEK-1965:14]
Zdroj výkladu	 VODIČKOVÁ-CEJPEK-1965:14
Příbuzný termín	 anotace
Autor hesla	Švejda, Jan
Lektor hesla	Hrazdil, Aleš
Redaktor hesla	Schwarz, Josef Burgetová, Jarmila
System. číslo	000001784

[https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001784&local_base=KTD]

heslo *analytická anotace*

Zdroj: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001784&local_base=KTD

Vlastnost identifikátor termínu v TDKIV

- Main page
- Community portal
- Project chat
- Create a new item
- Create a new lexeme
- Recent changes
- Random item
- Query Service
- Nearby
- Help
- Donate

- Print/export
- Download as PDF
- Tools
- What links here

English Not logged in Talk Contributions Create account Log in

Property Discussion

Read View history

Search Wikidata

TDKIV term ID (P5398)

identifier for a term used by the Czech Terminology Database of Library and Information Science (TDKIV) produced by the National Library of the Czech Republic o [edit](#)

▼ In more languages [Configure](#)

Language	Label	Description	Also known as
English	TDKIV term ID	identifier for a term used by the Czech Terminology Database of Library and Information Science (TDKIV) produced by the National Library of the Czech Republic	
Czech	identifikátor termínu v TDKIV	identifikátor v databázi TDKIV Národní knihovny České republiky	
Slovak	No label defined	No description defined	
German	No label defined	No description defined	

[All entered languages](#)

Zdroj: <https://www.wikidata.org/wiki/Property:P5398>

Příklad použití identifikátoru (stránka položky)

položka *počítač* (Q68)

TDKIV term ID	 000000049	 edit
	 0 references	+ add reference
		+ add value

Zdroj: <https://www.wikidata.org/wiki/Q68>

Příklady dosud zadaných propojení

výsledek dotazu
v jazyce
SPARQL

item	itemLabel	tdkiv
wd:Q68	počítač	000000049
wd:Q75	internet	000000536
wd:Q5290	monitor	000000043
wd:Q978	mem	000002781
wd:Q189900	Informační bezpečnost	000000074
wd:Q11661	informační technologie	000000075
wd:Q8811	HyperText Markup Language	000000613
wd:Q4006	mapa	000000997
wd:Q12132	kalendář	000002217

Zdroj: <http://tinyurl.com/ybzmyukd>

Praktické zkušenosti

- data ve Wikidatech jsou obecně velmi kvalitní (pozitivní zkušenosti členů projektového týmu), narazili jsme pouze na problémy dílčího charakteru
 - příklad: [položka věnovaná plagiátorství, ale zároveň plagiátům a plagiátorům](#) (proces, věc/výsledek, osoba)
- je-li připravené mapování, není na co čekat (aktivní komunita také propojuje položky)
- vyplatí se průběžně sledovat [stránku se seznamem porušení omezení](#) (užitečný nástroj pro kontrolu zadaných údajů)

Vizualizační nástroje

Zdroj: <https://tools.wmflabs.org/dataviz/>

Co nám přinesla spolupráce s Wikidaty

- **nový pohled** na naše data (co výrok, to jedna informace?)
- možnost soustředit se na **věcnou stránku projektu** (zejména zpřesňování vztahů mezi hesly) a neřešit technicko-technologické záležitosti
- **zapojení do existujícího celosvětově úspěšného projektu** a využít konzultací se zástupci spolku Wikimedia Česká republika
- možnost **inspirovat se stávajícími vztahy** mezi položkami z Wikidat
- obohacení o nové (či vhodnější) **překlady termínů do angličtiny**
- **propagace** myšlenky zpřístupňování dat v podobě **propojených otevřených dat** v českém knihovnickém prostředí (v zahraničí běžné, u nás zatím jenom první vlaštovky, např. [Polytematický strukturovaný heslář](#))
- možnost využít **jednoduchý způsob odkazování** na položky Wikidat pomocí tzv. Hubu (využití původního identifikátoru)
- do budoucna **zvýšení míry využívání databáze** nejenom knihovníky (i odkazy z hesel Wikipedie znamenají více přístupů do databáze)

Co spolupráce přináší Wikidatům

- obohacování dosud nepřidané **položky odpovídající obecnějším i konkrétnějším pojmům**
- doplňování chybějících **jazykových ekvivalentů**, konkrétně především názvů položek a jejich aliasů (ekvivalentů) v češtině a angličtině, výhledově i **popisů**
- **zviditelňování Wikidat v knihovnickém prostředí**, které může inspirovat další instituce ke spolupráci (poskytnutí dat)
- možná i něco dalšího :-)

Malý pokrok pro Wikidata,
ale **velký pokrok** pro naši
terminologickou databázi :-)

Děkuji za pozornost a těším se na další spolupráci!